

Позитивна юридична відповідальність, як правило, витікає із законів і здійснюється в рамках загальних правовідносин. Її призначення – спрямовувати поведінку суб’єктів права у необхідному напрямі, вказувати вид, форму і мету діяльності.

Дискусійним сьогодні в науці є питання про іншу форму реалізації юридичної відповідальності – позитивної (добровільної, перспективної). Точки зору вчених щодо визначення цієї форми відповідальності є суперечливими – від її повного неприйняття до визнання її як визначальної. Але зазвичай в юридичній науці існування позитивної відповідальності ставиться під сумнів.

Передумовою статусної відповідальності є державно-правове визначення стану особи в суспільстві, її правовий статус. Вона ґрунтується на приписах норм права, і попередньо була покладена на відповідних суб’єктів. Державно-правове закріплення статусної відповідальності і її реалізації мають місце до факту правопорушення.

Таке розуміння відповідальності не відрізняється від вузької трактовки відповідальності, в якій визначальну роль відіграють диспозиція і санкція норми. Широке розуміння відповідальності, хоч і включає в себе суб’єктивне переживання, ґрунтується на вказівках норм відповідальності, не обмежується ними, а виводить дослідження на більш високу ступінь існування психічної діяльності й відповідної поведінки.

Кондюкова В.В.,

кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри психології та
педагогіки ННПП НАВС

МАНІПУЛЯЦІЇ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ОПЕРАТИВНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Службова діяльність працівників кримінальної міліції дуже специфічна і вимагає від них здатності до аналізу складних ситуацій та вміння швидко приймати відповідальні рішення. З метою отримання оперативної інформації їм постійно потрібно контактувати з представниками кримінальних структур, з пересічними громадянами, іноді приховуючи свої наміри, іноді, навіть, змінюючи власний імідж. Вирішуючи завдання отримання достовірної інформації, що стосується об’єктів оперативного інтересу, розкриття злочинів, викриття злочинців тощо, оперативні співробітники часто стикаються з намаганнями співрозмовників приховати певні дані, надати неправдиву інформацію або уникнути контакту. Дуже часто з цією метою по відношенню до

оперативного працівника застосовується маніпулятивна поведінка, вчасне, вміле розпізнання та нейтралізація якої мають велике значення для ефективної професійної діяльності оперативних працівників.

Визначаючи сутність психологічної маніпуляції, Е.Л. Доценко вказує, що це потаємний психологічний вплив, який майстерно і вправно здійснює маніпулятор, заради досягнення свого однобічного виграшу, граючи на психологічних слабостях іншої людини і створюючи у неї ілюзію самостійності. Існує безліч способів та технік маніпулювання. Найпоширенішим прийомом, який використовують з метою приховування інформації або уникнення контакту з оперативним співробітником, є використання брехні.

Головні необхідні умови для самостійного ефективного виявлення брехні полягають у наявності у оперативного працівника:

знань маркерів брехні, особливостей їх прояву, способів та методів їх виявлення і т. ін.;

вмінь застосовувати знання на практиці;

уважності, як властивості особистості. Без цієї складової людина може дивитися і слухати, але не бачити і не чути. Уважність – це притаманна від природи стійка властивість особистості, що вдосконалюється протягом життя залежно від обставин, потреб та досвіду.

Але при всій спритності маніпулятора, маніпуляцію не так просто здійснити. Для досягнення своєї мети маніпулятор обов'язково повинен викликати довіру до себе, розслабити, жертву, приспати її пильність, щоб відволікти увагу від своїх дій та вчинків. Іноді сама довіра до маніпулятора або вдало підібрані ним умови спілкування надають йому змоги отримати бажаний результат. Вмілі маніпулятори, враховуючи значення першого враження при сприйнятті людини, намагаються своїми діями і поведінкою завоювати довіру на першому етапі контакту. Враження ділової, чесної людини може створитися настільки точно, що фахівець потім довго не може повірити, що його ошукали. В іншому випадку, з метою посилення впливу, маніпулятор може примушувати суб'єкта впливу за допомогою спеціальних засобів (введення в транс, психологічний тиск, хибна інформація і т. ін.).

У разі маніпулювання фактами використовують такі способи, як суміш наклепу на правді; відволікання уваги від важливих даних; підміна фактів емоціями; формування помилкових висновків на основі вірних фактів; помилкові узагальнення (загальні висновки на окремому факті); зневага тимчасових і логічних зв'язків між фактами; використання багатозначних слів; помилкові посилання на авторитети; гра на асоціаціях і стереотипах; гра на психокомплексах тощо.

Маркерів брехні дуже багато, але стовідсоткового показника брехні практично немає. Всі маркери потрібно оцінювати комплексно, виходячи з ситуації та особливостей особистості, з якою проходить спілкування. Поведінка особи, схильної до брехні та застосування маніпулятивних прийомів має свої психологічні особливості, знання яких допоможе значно підвищити ефективність професійної діяльності оперативних працівників.

Костицька М.М.,
доктор права, адвокат

ПРО ДЕЯКІ ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗГЛЯДУ СПРАВ У МІЖНАРОДНИХ АРБІТРАЖАХ

Міжнародний арбітраж є органом для вирішення спорів, який обирається за згодою сторін та керується правом (загальним, міжнародним, національним) при винесенні рішення, яке є обов'язковим для сторін.

Вперше Міжнародний арбітражний суд Міжнародної торгової палати був заснований в Парижі у Франції як незалежний від будь-яких урядів та міжнародних організацій. Цей суд керується Арбітражним регламентом, затвердженим Міжнародною Торговою палатою. Цей регламент чинний від 1998 р.

Ще раніше створювалися міжнародні арбітражі для вирішення політичних і правових спорів. Підставою для їх діяльності були Гаазькі конвенції про вирішення міжнародних спорів 1899 та 1907 років. Модель правил арбітражного процесу рекомендована Генеральною Асамблеєю ООН в 1958 р., міжнародні регіональні акти такі, як Міжамериканський договір про мирне врегулювання (Пакт Боготи) 1948 р., Європейська конвенція для мирного вирішення спорів 1957 р. Стокгольмська конвенція про примирення та арбітраж у рамках ОБСЄ 1992 р.

Оскільки в практичній діяльності мені доводиться виступати адвокатом в міжнародних комерційних арбітражах, то я і зупинюся на психологічній специфіці розгляду справ саме в них.

Місце розгляду справ визначає арбітраж або це за взаємною згодою визначають сторони. Суд засідає в складі одного чи трьох суддів, який заслуховує з сторін, їх представників, експертів, свідків і ін. аналізує документи тощо. Тобто, процедура є стандартною і мало чим відрізняється від провадження в національних арбітражних чи господарських судах. Специфікою юридичною є те, що сторонами